

ที่ มท ๐๐๑๘.๑/ว ๖๓๕๖

ศาลากลางจังหวัดมุกดาหาร
ถนนวิจิตรสุการ มท ๕๙๐๐๐

๒๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง หลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล

เรียน นายอำเภอ ทุกอำเภอ

- อ้างถึง ๑. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๖ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดิน
ของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณี
พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๒. พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘
๓. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทะเบียนชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๑
๔. หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๙๐๑/๐๑๕๑ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๓
๕. หนังสือกรมการปกครอง ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๔๑ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๔
๖. หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๑๙๘๐ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๔
๗. หนังสือจังหวัดมุกดาหาร ที่ มท ๐๐๑๘.๑/ว ๑๐๗๙ ลงวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
๘. หนังสือจังหวัดมุกดาหาร ที่ มท ๐๐๑๘.๑/ว ๓๗๕๗ ลงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๓๓๐๒๘

ลงวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๖๘

จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่จังหวัดมุกดาหาร ได้แจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส
ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘
ให้ถือปฏิบัติแล้ว นั้น

จังหวัดมุกดาหารได้รับแจ้งจากกรมการปกครองว่า ได้รับข้อหารือเกี่ยวกับหลักการใช้
ชื่อสกุลของคู่สมรสจากสำนักทะเบียนหลายแห่ง โดยสรุปประเด็นที่มีการหารืออยู่เป็นประจำและ
ข้อเสนอแนะแล้ว จึงขอแจ้งแนวทางปฏิบัติในการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล
ดังกล่าว เพื่อให้อำเภอได้ถือปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รายละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อทราบและถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ที่ทำการปกครองจังหวัดมุกดาหาร
กลุ่มงานปกครอง
โทร/โทรสาร ๐ ๔๒๖๑ ๑๘๑๗

(นายสมพงษ์ คัมสุวรรณ)

ปลัดจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน
ผู้ว่าราชการจังหวัดมุกดาหาร

ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๓๓๐๒๖

กรมการปกครอง

๖๖๖ อาคารนาหลวงรัตนาวอร์ ชั้น ๑๑

ถนนบรมราชชนนี แขวงบางบำหรุ

เขตบางพลัด กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐

๑๕ กันยายน ๒๕๖๘

เรื่อง หลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด ทุกจังหวัด และปลัดกรุงเทพมหานคร

- อ้างถึง ๑. คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๖ เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดิน
ของรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กรณี
พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๑๒ มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ
๒. พระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘
๓. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทะเบียนชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๑
๔. หนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ที่ นร ๐๙๐๑/๐๑๕๑ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๗
๕. หนังสือกรมการปกครอง ด่วนที่สุด ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๔๑ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘
๖. หนังสือสำนักทะเบียนกลาง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๑๙๘๐ ลงวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๙
๗. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๔๓๒๐ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
๘. หนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๕๗๑๔ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗

ตามที่กรมการปกครอง ได้แจ้งแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส
ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้จังหวัด
และกรุงเทพมหานคร แจ้งให้สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตถือปฏิบัติไปแล้ว นั้น

กรมการปกครอง ได้รับข้อหารือเกี่ยวกับหลักการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส จากกรุงเทพมหานคร
จังหวัด และสำนักทะเบียนอำเภอ/เขตหลายแห่ง โดยสรุปประเด็นที่มีการหารืออยู่เป็นประจำและขอเสนอแนะ ดังนี้

๑. คู่สมรสสามารถใช้ชื่อสกุลของแต่ละฝ่ายในลักษณะชั่วคราวหรือไม่ อย่างไร กล่าวคือ ฝ่ายที่หนึ่ง
ใช้ชื่อสกุลของฝ่ายที่สอง และขณะเดียวกันฝ่ายที่สองใช้ชื่อสกุลของฝ่ายที่หนึ่ง

๒. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิม
ของตน จะต้องได้รับความยินยอมจากฝ่ายชายก่อนหรือไม่ อย่างไร

๓. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงได้ใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ หากต่อมาประสงค์
จะจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น (ข.๔) หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา
ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม (ข.๕) ผู้นั้นจะต้องเปลี่ยนกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อนหรือไม่

๔. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ต่อมาฝ่ายชายได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่
หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม
และฝ่ายหญิงประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลใหม่ตามฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงจะต้องเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อน
หรือว่าสามารถขอยกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ฉบับใหม่ได้เลย

๕. กรณีการจด...

๕. กรณีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายต่างประเทศ ระบุว่าฝ่ายชายมีชื่อสกุลลงท้ายด้วยคำว่า “กี” ภายหลังการจดทะเบียนสมรส ฝ่ายหญิงตกลงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชายแต่ชื่อสกุลจะต้องลงท้ายด้วยคำว่า “ก้า” เนื่องจากเป็นเพศหญิง สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตจะต้องออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ช.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงเป็นชื่อสกุลที่ลงท้ายด้วย “กี” ตามฝ่ายชายหรือลงท้ายด้วย “ก้า” ตามกฎหมายของต่างประเทศ

๖. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ช.๒) แล้วคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตาม สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตจะต้องออกหนังสืออนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุล (ช.๖) ให้แก่ฝ่ายที่เป็นเจ้าของ ช.๒ เพื่อนำไปมอบให้ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามให้นำไปขอออกหนังสือสำคัญแสดงการร่วมใช้ชื่อสกุล (ช.๔) หรือว่าสำนักทะเบียนอำเภอ/เขตจะต้องออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ช.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส

๗. กรณีหญิงไทยได้จดทะเบียนสมรสกับสามีชาวต่างชาติ ตามกฎหมายของต่างประเทศ ระบุว่าหลังจากจดทะเบียนสมรสฝ่ายหญิงตกลงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชาย แต่ฝ่ายหญิงยังมิได้นำมาบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) และยังมีได้ขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงดังกล่าว ต่อมาเมื่อฝ่ายชายเสียชีวิต ฝ่ายหญิงจึงได้มายื่นคำร้องขอบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) กรณีสมรส และประสงค์จะขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงที่ระบุในทะเบียนสมรส สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตสามารถออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ช.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงได้หรือไม่

๘. กรณีขณะจดทะเบียนสมรส คู่สมรสมิได้ตกลงกันเรื่องการใช้ชื่อสกุล ต่อมาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส จะต้องดำเนินการอย่างไร

๙. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าฝ่ายชายสามารถขอบันทึกเพิ่มเติมท้ายทะเบียนการหย่า (คร.๖) ว่า “คู่หย่าฝ่ายชายยินยอมให้คู่หย่าฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลของตนต่อไปได้” ได้หรือไม่

๑๐. กรณีชายไทยจดทะเบียนสมรสกับหญิงต่างด้าว หญิงนั้นสามารถขอใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชายได้หรือไม่ อย่างไร

๑๑. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าฝ่ายหญิงยังคงแอบอ้างใช้ชื่อสกุลของคู่หย่าฝ่ายชายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย กรมการปกครองมีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้แก่ประชาชนฝ่ายที่ถูกละเมิดอย่างไร นอกเหนือจากการให้ฝ่ายชายไปร้องศาล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากและสร้างภาระให้แก่ประชาชน

๑๒. กรณีคู่สมรสที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ได้ยื่นคำร้อง คร.๑ ณ สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน เพื่อขอบันทึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงดังกล่าวท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) หรือท้ายทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) แต่นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว ไม่สามารถดำเนินการบันทึกเพิ่มเติมให้แก่ประชาชนรายที่มีการจดทะเบียนสมรสหรือบันทึกฐานะแห่งครอบครัวไว้ที่สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งอื่นได้ จึงต้องส่งสำเนาคำร้อง คร.๑ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ไปให้สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่จดทะเบียนสมรสและบันทึก คร.๒๒ เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งเป็นการเพิ่มขั้นตอนในการปฏิบัติงาน และก่อให้เกิดความล่าช้าต่อการบริการประชาชน สำนักทะเบียนอำเภอ/เขต จึงเสนอแนะให้กรมการปกครอง ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขระบบปฏิบัติงานทะเบียนครอบครัว ให้สำนักทะเบียนทุกแห่งสามารถบันทึกเพิ่มเติมท้าย คร.๒ และ คร.๒๒ ให้แก่ประชาชนได้เช่นเดียวกับการบันทึกเพิ่มเติมท้าย คร.๒ กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยความตาย

ของคู่สมรส ตามหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/ว ๑๕๗๑๔ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗ และหนังสือกรมการปกครอง ที่ มท ๐๓๐๙.๓/๑๕๗๑๔ ลงวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๗

กรมการปกครอง ได้พิจารณาข้อหาหรือข้อเสนอนេះดังกล่าว รวมทั้งระเบียบกฎหมาย และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้องแล้วมีความเห็น ดังนี้

๑. กรณีข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ คู่สมรสสามารถตกลงกันว่า จะใช้ชื่อสกุลของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น เช่น ฝ่ายชายประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายหญิง หรือฝ่ายหญิงประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย เป็นต้น โดยการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ต่างฝ่ายต่างจะใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่ง ในลักษณะชั่วคราวหรือสลับการใช้ชื่อสกุลไม่ได้

๒. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชาย หรือกรณีฝ่ายชายใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายหญิงอยู่ หากต่อมาประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน หรือจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม แล้วแต่กรณี คู่สมรสทั้งสองฝ่ายย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล โดยการยื่นคำร้องขอบันทึกเพิ่มเติมท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) ทั้งนี้ กรณีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสนั้น หากคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไม่ตกลงให้เปลี่ยนแปลงก็ไม่อาจทำได้ เว้นแต่กรณีการสมรสสิ้นสุดลง ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องเสร็จที่ ๖๓/๒๕๔๗

๓. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง ได้ใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ หากต่อมาประสงค์จะจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม คู่สมรสทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลตามแนวทางในข้อ ๒ โดยเมื่อฝ่ายที่ใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ ได้เปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนแล้ว จึงให้บุคคลดังกล่าวยื่นคำขอจดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น (ข.๔) หรือขอเปลี่ยนชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม (ข.๕) แล้วแต่กรณี

๔. กรณีคู่สมรสฝ่ายหญิงใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ต่อมาฝ่ายชายได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) หรือร่วมใช้ชื่อสกุลกับบุคคลอื่น (ข.๔) หรือเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามบิดา ตามมารดา หรือตามผู้รับบุตรบุญธรรม (ข.๕) และฝ่ายหญิงประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลใหม่ตามฝ่ายชายนั้น หากคู่สมรสมีการเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ตามแนวทางที่กฎหมายกำหนดแล้ว ฝ่ายหญิงย่อมสามารถยื่นคำขอ ข.๑ เพื่อขอออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรสได้โดยมิต้องกลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตนก่อนแต่อย่างใด ทั้งนี้ เมื่อนายทะเบียนท้องที่ได้ดำเนินการออก ข.๕ กรณีการสมรสฉบับใหม่ให้แก่ฝ่ายหญิงแล้ว ให้เรียก ข.๕ กรณีการสมรสฉบับเดิมคืน

๕. กรณีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายต่างประเทศ หากข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลที่ระบุไว้ในทะเบียนสมรส ขัดต่อมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ย่อมใช้บังคับมิได้ ดังนั้น กรณีฝ่ายชายมีชื่อสกุลลงท้ายด้วยคำว่า “กี” หากฝ่ายหญิงประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ชื่อสกุลของฝ่ายหญิงก็ต้องลงท้ายด้วย “กี” เช่นเดียวกัน โดยนายทะเบียนท้องที่ไม่สามารถออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงเป็นชื่อสกุลที่ลงท้ายด้วย “ก้า” ตามกฎหมายของต่างประเทศได้ ทั้งนี้ หากนายทะเบียนท้องที่มีการออก ข.๕ ให้แก่ฝ่ายหญิงผิดพลาดไปแล้ว ย่อมต้องดำเนินการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ยกเลิกเอกสาร และจำหน่ายรายการ ข.๑ และ ข.๕

ในฐานะข้อมูล...

ในฐานะข้อมูลการทะเบียนชื่อบุคคล โดยใช้อำนาจตามมาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

๖. กรณีคู่สมรสฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงได้จดทะเบียนตั้งชื่อสกุลใหม่ (ข.๒) แล้วคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตาม ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสนั้นจะต้องยื่นคำขอ ข.๑ ต่อนายทะเบียนท้องที่เพื่อขอออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ทั้งนี้ สำหรับกรณีที่นายทะเบียนท้องที่ได้ดำเนินการผิดพลาด โดยการออกหนังสืออนุญาตให้ร่วมใช้ชื่อสกุล (ข.๖) ให้แก่คู่สมรสฝ่ายที่เป็นเจ้าของ ข.๒ และออกหนังสือสำคัญแสดงการร่วมใช้ชื่อสกุล (ข.๔) ให้แก่คู่สมรสฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส ก็จะต้องดำเนินการเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ยกเลิกเอกสาร และจำหน่ายรายการ ข.๑ ข.๖ และ ข.๔ ในฐานะข้อมูลการทะเบียนชื่อบุคคลตามแนวทางในข้อ ๕

๗. กรณีหญิงไทยจดทะเบียนสมรสกับชายชาวต่างชาติ ตามกฎหมายของต่างประเทศระบุในทะเบียนสมรสว่าฝ่ายหญิงตกลงใช้ชื่อสกุลตามฝ่ายชาย แต่ฝ่ายหญิงยังมิได้นำมาบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) และยังมีได้ขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงดังกล่าว จนกระทั่งฝ่ายชายเสียชีวิต ฝ่ายหญิงจึงได้มายื่นคำร้องขอบันทึก คร.๒๒ กรณีสมรส และประสงค์จะขอเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลของฝ่ายชายตามข้อตกลงที่ระบุในทะเบียนสมรสนั้น นายทะเบียนท้องที่ไม่สามารถออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ให้แก่ฝ่ายหญิงได้ เนื่องจากการสมรสได้สิ้นสุดลงด้วยความตายของฝ่ายชาย ตามมาตรา ๑๕๐๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก่อนวันที่ฝ่ายหญิงจะมาดำเนินการยื่นคำร้องขอบันทึก คร.๒๒ และขอเปลี่ยนชื่อสกุลกรณีการสมรส อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ปรากฏหลักฐานการสมรสและการสิ้นสุดการสมรส ฝ่ายหญิงย่อมสามารถยื่นคำร้องขอบันทึก คร.๒๒ กรณีสมรสและกรณีสิ้นสุดการสมรสได้ตามมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวพุทธศักราช ๒๔๗๘ ประกอบกับข้อ ๓๖ ของระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว พ.ศ. ๒๕๔๑

๘. กรณีขณะจดทะเบียนสมรส คู่สมรสมิได้ตกลงกันเรื่องการใช้ชื่อสกุล หากต่อมาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะเปลี่ยนไปใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรส จะต้องมีการตกลงเกี่ยวกับการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ โดยคู่สมรสทั้งสองฝ่ายหรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (ในกรณีที่มิบันทึกข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรส ซึ่งคู่สมรสทั้งสองฝ่ายได้ลงลายมือชื่อ และมีพยาน ๒ คน ลงลายมือชื่อรับรอง ยกเว้นกรณีบันทึกข้อตกลงที่จัดทำขึ้นในต่างประเทศ ต้องให้เจ้าหน้าที่ประจำสถานเอกอัครราชทูต/สถานกงสุลไทยลงลายมือชื่อรับรองด้วย) สามารถยื่นคำร้อง คร.๑ เพื่อขอบันทึกเพิ่มเติมข้อตกลงดังกล่าวไว้ท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) ได้ จากนั้นจึงให้ฝ่ายที่ประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง ยื่นคำขอ ข.๑ เพื่อขอออกหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส เพื่อนำไปเป็นหลักฐานในการยื่นคำร้องขอแก้ไขชื่อสกุลในทะเบียนบ้าน (ท.ร.๑๔) ตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

๙. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าไม่สามารถยินยอมให้อีกฝ่ายหนึ่งใช้ชื่อสกุลของตนต่อไปได้ เนื่องจากขัดต่อมาตรา ๑๓ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ที่บัญญัติว่า “เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอนการสมรส ให้ฝ่ายซึ่งใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่ง กลับไปใช้ชื่อสกุลเดิมของตน” ประกอบกับการตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุลของคู่สมรสตามมาตรา ๑๒ ย่อมสามารถกระทำได้ในขณะที่การสมรสยังไม่สิ้นสุดลงเท่านั้น ดังนั้น เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า สิทธิตามกฎหมายในเรื่องการใช้ชื่อสกุลของอีกฝ่ายหนึ่งจึงย่อมสิ้นสุดลงด้วย

๑๐. กรณีขายไทยจดทะเบียนสมรสกับหญิงต่างด้าว หากคู่สมรสมีการตกลงกันเรื่องการใช้ชื่อสกุล ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๘ ว่าคู่สมรส ฝ่ายหญิงประสงค์จะใช้ชื่อสกุลตามคู่สมรสฝ่ายชาย ฝ่ายหญิงย่อมสามารถนำทะเบียนสมรส (คร.๒) ไปเป็น หลักฐานในการยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น เพื่อขอแก้ไขชื่อสกุลของตน ในเอกสารการทะเบียนราษฎรได้ ตามข้อ ๑๑๕ ของระเบียบสำนักทะเบียนกลางว่าด้วยการจัดทำทะเบียน ราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๕ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๖๔ ทั้งนี้ นายทะเบียนท้องถิ่นที่ไม่สามารถออกหนังสือ สำคัญแสดงการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อสกุล (ข.๕) กรณีการสมรส ให้แก่บุคคลต่างด้าวได้ เนื่องจากขัดต่อ มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๐๕

๑๑. กรณีการสมรสสิ้นสุดลงด้วยการหย่า คู่หย่าฝ่ายหญิงยังคงแอบอ้างใช้ชื่อสกุลของคู่หย่า ฝ่ายชายโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น ขณะนี้กรมการปกครองอยู่ระหว่างเสนอขอแก้ไขระเบียบ กระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการทะเบียนชื่อบุคคล พ.ศ. ๒๕๕๑

๑๒. กรณีคู่สมรสที่ประสงค์จะเปลี่ยนแปลงข้อตกลงเรื่องการใช้ชื่อสกุล ได้ยื่นคำร้อง คร.๑ ณ สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่ตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน เพื่อขอบันทึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง ข้อตกลงดังกล่าวท้ายทะเบียนสมรส (คร.๒) หรือท้ายทะเบียนบันทึกฐานะแห่งครอบครัว (คร.๒๒) แต่นายทะเบียน ไม่สามารถดำเนินการบันทึกเพิ่มเติมให้แก่ประชาชนรายที่มีการจดทะเบียนสมรส หรือบันทึกฐานะแห่งครอบครัว ไว้ที่สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งอื่นได้ จึงต้องส่งสำเนาคำร้อง คร.๑ พร้อมเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องไปให้ สำนักทะเบียนอำเภอ/เขตแห่งที่จดทะเบียนสมรสและบันทึก คร.๒๒ เป็นผู้ดำเนินการนั้น กรมการปกครอง อยู่ระหว่างดำเนินการปรับปรุงแก้ไขระบบปฏิบัติงานทะเบียนครอบครัว ซึ่งเมื่อดำเนินการแล้วเสร็จ จักได้แจ้งให้จังหวัดและกรุงเทพมหานคร ทราบอีกครั้งหนึ่ง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และแจ้งให้นายทะเบียนท้องถิ่นถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายนิรัตน์ พงษ์สิทธิถาวร)

อธิบดีกรมการปกครอง

สำนักบริหารการทะเบียน

ส่วนการทะเบียนทั่วไป

โทร. ๐ ๒๗๙๑ ๗๐๔๘ - ๙

โทรสาร ๐ ๒๗๙๑ ๗๐๔๙